

MAS övergripande rutiner för

Munhälsa och tandvård

Bakgrund

Landstingen har genom det lagstadgade tandvårdsstödet ansvar att organisera och finansiera viss tandvård till äldre och personer med funktionsnedsättning. Stockholms läns landsting upphandlar entreprenörer som utför den årliga munhälsobedömningen de berättigade har lagstadgad rätt till. Landstingets entreprenörer kallas nedan "leverantörer".

Personer som omfattas av tandvårdsstödet är bl.a. äldre och personer med funktionsnedsättning som har ett omfattande och varaktigt behov av vård- och omsorgsinsatser och de ska erbjudas uppsökande verksamhet. Omvårdnadspersonalen ska få handledning/utbildning för att hjälpa den berättigade med den dagliga munvården.

Den uppsökande verksamheten är kostnadsfri. För den nödvändiga tandvården betalar den som är berättigad samma avgifter som gäller för öppen hälso- och sjukvård. Dessa avgifter räknas in i högkostnadsskyddet. Landstingen ansvarar för att uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård erbjuds alla dem som enligt tandvårdslagen¹ och tandvårdsförordningen² omfattas av stödet.

Alla som bor i vård- och omsorgsboende för äldre omfattas med ett undantag. För dem som bor i servicehus och har beslut om insatser måste rättigheten utredas enligt tandvårdsenhetens riktlinjer. För dem som har s.k. "Vårdboendebeslut" innebär beslutet att de omfattas av tandvårdsstödet. Alla som omfattas av Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade³ (LSS) omfattas av tandvårdsstödet.

Kommunerna har en viktig roll och deras medverkan är nödvändig för att identifiera dem som skall ingå i personkretsen och för att överlämna erbjudande om uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård.

Meddelande från Tandvårdsenheten 2018-05-02 enligt nedan

Förtydligande avseende begreppet omfattande omvårdnadsbehov vid utfärdande av tandvårdsstödsintyg

¹ Tandvårdslag (1985:125)

² Tandvårdsförordning (1998:1338)

³ Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen/tandvårdsenheten får inte sällan frågor avseende förutsättningarna vid utfärdande av tandvårdsstödsintyg. Tandvårdsenheten önskar därför förtydliga begreppet ”*omfattande omvårdnadsbehov*”.

Av Landstingets tandvårdsstöd till vuxna i Stockholms län 15 januari 2018, HSN 2017–0211 framgår:

Med omfattande [omvårdnadsbehov] menas personlig omvårdnad under större delen av dygnet, det vill säga minst 3 gånger/dygn samt tillsyn under natten. Natillsynen kan ersättas av ett behovsprövat trygghetslarm.

Centralt vid utfärdande av tandvårdsstödsintyg är personens behov av personlig omvårdnad. Omvårdnad innebär i detta sammanhang att personal inom hemtjänst, på särskilt boende, hemsjukvård eller närstående ger vård eller skötsel till denne.

Det är således det individuella behovet av omvårdnad som är avgörande för om en person omfattas av tandvårdsstödsintyg, inte boendeformen. Behovet av omvårdnad ska vara omfattande och varaktigt. Med varaktigt menas; ett behov som förväntas kvarstå minst 1 år. Med omfattande menas; personlig omvårdnad under större delen av dygnet, det vill säga minst 3 gånger/dygn samt tillsyn under natten. ”Tillsyn under natten” kan likställas med trygghetslarm, förutsatt att omvårdnadsbehovet är varaktigt och omfattande. Det kan givetvis finnas personer som uppfyller kraven avseende omvårdnadsbehov, men avböjt nattillsyn. Även dessa personer har rätt till tandvårdsstödsintyg.

Vänligen

Karin Hammarlund

Övertandläkare

Tandvårdsenheten

Ansvar

Gemensamt ansvar för god samverkan

För att syftet med det reformerade tandvårdsstödet ska kunna nås är det viktigt att alla parter, d.v.s. landsting, kommun och leverantör, gemensamt agerar för att utveckla goda former för

samverkan. Leverantören av uppsökande verksamhet ska kontakta och planera verksamheten tillsammans med ansvarig/kontaktperson för särskilt boende/egen bostad (ordinärt boende) för den som är berättigad till uppsökande verksamhet och som tackat ja till en munhälsobedömning.

Landstingets kontaktperson i kommunen ansvarar för

- kontakter med landstingets tandvårdsenhet
- att understödja samarbetet mellan landstingets leverantör och kommunen
- att sprida kunskap om tandvårdsstödet till berörda personalgrupper
- att vara ett stöd till berörd personal i tandvårdsstödsfrågor
- att utse dem som har rätt att utfärda tandvårdsstödsintyg
- att ge behörigheter i Symfoni för de som har rätt att utfärda tandvårdsstödsintyg

Verksamhetschefen ansvarar för att

- personalen känner till dessa riktlinjer och att de efterlevs
- informera MAS om nyanställda sjuksköterskor så att de kan utses till utfärdare och få behörighet i Symfoni
- informera MAS om vilka sjuksköterskor som slutar sin anställning och ska avslutas i Symfoni
- organisera samarbetet med landstingets leverantör på ett optimalt sätt för de boende
- organisera utbildningstillfällen för personalen i samverkan med landstingets leverantör på ett sådant sätt att personalen har möjligheter att ta till sig de kunskaper som förmedlas
- den enskilde som får besök av tandvårdspersonal för munhälsobedömning och nödvändig tandvård alltid har känd vård- och omsorgspersonal hos sig under undersökning och behandling

Omvårdnadsansvarig sjuksköterska ansvarar för att

- i samband med den enskildes inflyttning göra en bedömning av om den enskilde har sår eller andra problem från munhålan som kan ge nutritions problem,
- i samband med den enskildes inflyttning utfärda tandvårdsstödsintyg till berättigade i tandvårdsenhetens webbaserade dataprogram "Symfoni",
- den enskilde, som har behov av det, får hjälp med sin dagliga munhygien,
- bevaka att den enskilde får erbjudande om munhälsobedömning inom tre månader efter att registrering av tandvårdsstöd i "Symfoni",
- administrera det årliga erbjudandet om munhälsobedömning och registrera den enskildes svar i "Symfoni",
- ta reda på vilken tandläkare den enskilde önskar för "nödvändig tandvård" och dokumentera detta,

- planera besök från landstingets leverantör så att vård- och omsorgs personal alltid kan närvara vid besöket om den enskilde tackat ja till munhälsobedömning eller önskar nödvändig tandvård,
- ta reda på resultat av munhälsobedömning och nödvändig tandvård om den som utför insatsen inte självmant lämnar uppgifter om detta,
- stimulera vård- och omsorgspersonal att närvara vid leverantörensutbildningstillfällen.

Vård- och omsorgspersonal ansvarar för att

- vid behov dagligen hjälpa den enskilde med munhygien
- att vid behov hjälpa den enskilde att borsta tänderna enligt mun vårdskortets instruktioner
- närvara vid besök från landstingets leverantör av den uppsökande tand vården,
- följa instruktioner från tandhygienist och tandläkare gällande den enskildes munhygien och tandhälsa.

Uppsökande verksamhet med munhälsobedömning

Äldre som har omfattande vård och omsorgsbehov har rätt att få ett erbjudande om munhälsobedömning en gång per år (uppsökande verksamhet). Landstingets tandvårdsenhet upphandlar utförare för ett antal år i taget. Enligt landstingets avtal med leverantören ska denne inom tre månader göra en munhälsobedömning om den enskilde tackat ja till detta. Det är viktigt att verksamheterna kan medverka till att så kan ske.

Utfärdande och överlämnande av tandvårdsstödsintyg

Tandvårdsstödsintyg utfärdas genom "Symfoni" på webben

Den som av MAS i kommunen utsetts till utfärdare av tandvårdsstödsintyg gör detta i det webbaserade systemet "Symfoni". Systemet ska omfatta alla berättigade. Det innebär att Tandvårdsstödsintyg ska utfärdas till alla berättigade direkt oavsett om de för dagen har behov av nödvändig tandvård eller ej. (Man ska således inte vänta med att utfärda intyget tills behov uppstår.)

För inloggning i Symfoni krävs SITHS kort och HSA-ID. För egenregin kontaktas kommunens Ek administratör. Privat utförare ombesörjer detta i sin egen organisation. HSA-ID ska sedan meddelas till MAS eller annan utsedd person ansvarig för uppgiften, skriftligt

samt namn och titel på den som ska ansvara för att utfärda tandvårdsstödsintyg.

MAS eller annan utsedd att ansvara för uppgiften skickar ett mail till den befattningshavare som ska kunna utfärda tandvårdsstödsintyg att behörighet är inlagd i systemet.

Den enskilde får tandvårdsstödsintyg från tandvårdsenheten

Då utfärdaren skickat beställningen av Tandvårdstödsintyget i den webbaserade dataapplikationen "Symfoni" sänder Tandvårdsenheten ut ett tandvårdsstödsintyg till den enskilde per post inom fem dagar. Tandvårdsenheten sänder även ett besked om att en ny person har fått tandvårdsintyg till leverantören.

Helpdesk för Symfoni

De sjuksköterskor som av MAS givits rätt att utfärda tandvårdsstödsintyg och blivit registrerade i Symfoni kan om det uppstår problem med hanteringen av Symfoni vända sig direkt till **Helpdesk hos tandvårdsenheten: Tfn: 123 131 33**

Val av utförare av nödvändig tandvård

Den enskilde väljer själv utförare av nödvändig tandvård

De personer som är berättigade till uppsökande verksamhet har även rätt till nödvändig tandvård om behov finns. Den som bedömts behöva "nödvändig tandvård" har rätt att fritt välja vem som ska utföra tandvården. Den som har fått munhälsobedömning och önskar få sin tandvård utförd av den vårdgivare som har gjort bedömningen, har rätt till det. Men den enskilde kan också gå till sin vanliga tandläkare, om man har en tandläkarkontakt sedan tidigare eller fritt välja att gå till annan tandläkare.

Folktandvården har ett så kallat sistahandsansvar och kan inte avvisa den boende som saknar tandläkare och som avböjt munhälsobedömning.

Det behövs ingen skriftlig förbindelse för att inleda behandling hos tandläkare för att kunna få nödvändig tandvård utförd. Det behövs inte heller någon skriftlig uppsägning av en tandläkarkontakt. Den enskilde anlitar en tandläkare så länge den enskilde eller i förekommande fall närstående/god man (eller sjuksköterska som överlåtits ansvar) uppfattar att det fungerar bra och kan när som helst avsluta kontakten med den tandläkare man haft hittills. Om den enskilde vill byta tandläkare under pågående behandling är det klokt att den enskilde själv – eller med hjälp av närstående/godman/sjuksköterska- kontaktar den tandläkare som behandlar den enskilde.

Personer som inte kan välja själva

Många av de personer som bor i kommunens särskilda boendeformer och som är berättigade till nödvändig tandvård kan inte fatta självständiga beslut och välja vem som ska utföra tandvården sedan munhälsobedömningen gjorts. Det är då viktigt att vårdansvarig sjuksköterska tar reda på om närstående, eller förvaltare/gode män i förekommande fall, vill göra valet åt den enskilde eller om valet av utförare överläts till den kommunala hälso- och sjukvården (omvårdnadsansvarig sjuksköterska). Val av tandläkare behöver inte göras förrän det är aktuellt med nödvändig tandvård. Den som överlåtits valet ska ges besked om vem som

valts och informeras om att valet när som helst kan ändras av den enskilde eller dennes företrädare.

Dokumentation

Vårdansvarig sjuksköterska ska i journalen dokumentera:

- sjuksköterskans bedömning av om den enskilde har problem i munhålan,
- resultatet av munhälsobedömningen som utförts av landstingets "leverantör" samt bifoga munvårdskortet till journalen och se till att munvårdskortet eller kopia av det finns lättillgängligt för den personal som vårdar den enskilde,
- resultatet av de insatser som bedömts behövas t.ex nödvändig tandvård,
- vilken tandläkare som valts och av vem, (Gäller även vid överlåtelse av valet.)
- om valet av tandläkare överlåtits till vårdansvarig sjuksköterska,
- vem som överlätit valet,
- då besked om valet lämnats till den som överlätit valet,
- om den som överlätit valet återtagit överlåtelsen.

Plats för munhälsobedömning och nödvändig tandvård

Munhälsobedömningen sker alltid i den berättigades bostad medan den nödvändiga tandvården kan utföras i tandläkaren/tandhygienistens praktik. Flera leverantörer har dock skaffat mobil utrustning och marknadsför sina tjänster till personer i särskilt boende, oavsett om man har avtal om uppsökande verksamhet eller inte för detta boende. Detta är tillåtet, men det är viktigt att känna till skillnaden mellan den avtalade "uppsökande verksamheten" och den fria "nödvändiga tandvården" där den enskilde själv kan välja utförare.

Tandvårdsenheten inom Stockholms läns landsting anser att den nödvändiga tandvård som utförs i mobil form kan vara bra, men vill poängtera att den inte är ett uppdrag som är beställt av Stockholms läns landsting, annat än i undantagsfall. Dessa undantagsfall är då patientens liv eller hälsa riskeras vid transport till tandläkaren.

Utbildning för personal

Leverantören ska också erbjuda munvårdsutbildning till vård- och omsorgspersonal. Det är viktigt för de boende/vårdtagarna att personalen har god utbildning i munhälsovård.

Verksamhetschefer har ansvar för att ordna utbildningarna i ostörda lokaler och att organisera utbildningstillfällena så att deltagande personal inte behöver lämna utbildningen för andra arbetsuppgifter.

Ann-Christin Nordström

Medicinskt ansvarig sjuksköterska

1.1 Referenser

- Tandvårdslag (1985:125)
- Tandvårdsförordning (1998:1338)
- Lag (2008:145) om statligt tandvårdsstöd
- Förordning (2008:193) om tandvårdsstöd
- Meddelandeblad mars 2004 från Socialstyrelsen: Vägledning för landstingens särskilda tandvårdsstöd enligt tandvårdslag och tandvårdsförordning samt samverkan mellan kommuner, primärvård och tandvård.

Cirkulär 1998:209 från nuvarande SKL: Uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård för äldre och funktionshinder

Soheila Soltani

MAS